

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 22 października 2001 r.

35283

RPO/355719/00/XI/JA

Pan Prof. Mariusz Łapiński
Minister Zdrowia
ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi i informacje z sądów w sprawie trudności w wykonywaniu orzeczeń sądowych o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu osób uzależnionych od alkoholu.

Skargi zawierają prośby o pomoc w leczeniu osób bliskich dotkniętych uzależnieniem od alkoholu. Wynika z nich, że osoby, wobec których sądy orzekły obowiązek leczenia w stacjonarnych zakładach często opuszczają oddziały odwykowe przed zakończeniem leczenia. Wywołuje to zasadny niepokój członków ich rodzin, którzy czują zagrożenie i bezsilność zwłaszcza w sytuacji, kiedy u osób uzależnionych występuje agresja.

Informacje sądowe potwierdzają zjawisko samowolnego opuszczania oddziałów odwykowych przez osoby skierowane na mocy orzeczeń sądowych na stacjonarne leczenie, brak niezbędnych środków na organizowanie stosownych zabezpieczeń uniemożliwiających samowolne opuszczanie placówki, jak też zbyt często udzielane zezwolenia na przepustki przez kierowników oddziałów w powołaniu na uprawnienia wynikające z § 5 pkt 2 Regulaminu Stacjonarnego Zakładu Lecznictwa Odwykowego stanowiącego Załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 6 maja 1983 r. w sprawie regulaminów stacjonarnych zakładów lecznictwa odwykowego oraz domów pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu (Dz. U. 25, poz. 115).

Część szpitali odmawia przyjęcia, gdy osoba jest pod wpływem alkoholu, bywa, że wymaga się 14-dniowej abstynencji lub wzięcia udziału w co najmniej dwóch spotkaniach

tw. grupy wstępnej. Zdarza się również, że pacjenci wypisywani są na własną prośbę, a także w tzw. trybie dyscyplinarnym, głównie z powodu niezachowania abstynencji. Ponadto szpitale ustalają limit przyjęć osób zobowiązanych do leczenia przez sąd. Sygnalizowane są również sytuacje odmowy przyjęcia do placówki - wbrew rozwiązaniom ustawowym - osób nie posiadających aktualnego ubezpieczenia zdrowotnego.

Powszechna staje się praktyka, gdy osoba zobowiązana prawomocnym orzeczeniem sądu do leczenia odwykowego, po przymusowym doprowadzeniu do szpitala, nie jest do niego przyjmowana, gdyż odmawia zgody na leczenie bądź podpisania kontraktu terapeutycznego.

Przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 1982 r. Nr 35 poz. 230 ze zm.) wyraźnie stanowią, iż prawomocne orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu jest - po bezskutecznym wezwaniu do dobrowolnego stawienia się we wskazanym zakładzie osoby której dotyczy - realizowane w trybie zarządzenia sądu o przymusowym doprowadzeniu do zakładu leczniczego osoby uchylającej się przez organy Policji (art. 32 ust. 1 i 3 ustawy), jednakże kierownicy zakładów lecznictwa odwykowego przy przyjmowaniu pacjenta zobowiązanego przez sąd do poddania się leczeniu kierują się przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535 ze zm.) w części dotyczącej postępowania leczniczego w stosunku do osób leczonych za ich zgodą. Powyższa praktyka wskazuje, że obowiązek nakładany przez sąd ma charakter fikcji, powodujący deprecjację prawa i wymiaru sprawiedliwości oraz powoduje poczucie bezkarności u osób zobowiązanych do poddania się leczeniu.

Ponadto w świetle unormowań zawartych w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 1982 r. Nr 35 poz. 230 ze zm.) obowiązek poddania się leczeniu trwa tak długo, jak tego wymaga cel leczenia nie dłużej jednak niż 2 lata od chwili uprawomocnienia się postanowienia (art. 34 ust. 1), o ustaniu obowiązku poddania się leczeniu przed upływem 2-letniego decyduje sąd na wniosek osoby zobowiązanej, zakładu leczącego, kuratora, prokuratora lub z urzędu, po zasięgnięciu opinii zakładu, w którym osoba leczona przebywa (art. 34 ust. 4), osoba, w stosunku do której orzeczony został obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, związanemu z pobytem w stacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego, nie może opuszczać terenu tego zakładu bez zezwolenia kierownika zakładu (art. 32 ust. 2).

Uregulowania ustawy o wychowaniu w trzeźwości (...) określające szczególne przypadki, w których możliwe jest zainicjowanie procedury umożliwiającej orzeczenie obowiązku poddania się leczeniu oraz jej tryb - art. 21 ust. 2, art. 24, art. 26 ustawy - stanowią zadość warunkom konstytucyjnie dopuszczalnego ograniczenia wolności i praw określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Umożliwiają również realizację obowiązków państwa wynikających z art. 72 ust. 1, art. 18 i 71 Konstytucji.

Nieprawidłowości w zakresie wykonywania orzeczeń sądowych dotyczących poddania się przymusowemu leczeniu odwykowemu potwierdza Ministerstwo Sprawiedliwości, z którym Biuro R.P.O. prowadziło korespondencję (pismo z dnia 9 lutego br. w załączeniu). Z informacji Ministerstwa wynika, że w ostatnim czasie wzrosła liczba prawomocnych orzeczeń dotyczących leczenia stacjonarnego osób uzależnionych od alkoholu, które nie są wykonane (także w całym okresie dwóch lat po uprawomocnieniu orzeczenia - art. 34 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości (...)).

Pogarszającą się sytuację w zakresie wykonywania orzeczeń dotyczących przymusowego stacjonarnego leczenia odwykowego Ministerstwo Sprawiedliwości sygnalizowało Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i w resortowych sprawozdaniach z realizacji przedmiotowej ustawy. Jednakże dotychczasowe działania nie przyniosły znaczącej poprawy w omawianej kwestii.

W związku z powyższym, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tj. Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o zainteresowanie się problemem oraz przekazanie stanowiska Pana Ministra w sprawie, a także informacji o zamierzeniach i działaniach Ministerstwa Zdrowia, które pozwolą zmniejszyć istniejące trudności w wykonywaniu orzeczeń sądowych o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu osób uzależnionych od alkoholu.

Z wyrazami poważania

/-/ Prof. dr Andrzej Zoll

Zał. 1